

Szemelvények Sárszentlőrinc múltjából

Petőfi, ha Sárszentlőrincen töltött iskolás éveire emlékezett, „boldog gyermekségének színhelye”-ként emlegette. Illyés Gyula, aki a faluhoz tartozó Rácegres-pusztán született, rajongó szeretettel idézi „a tolnai táj, a Völgység, feledhetetlen édességgel hullámozó lankáit”, és a falu „gyönyörű, széles főutcáját”.

Már ennyi is elegendő lenne ahhoz, hogy Sárszentlőrinc történetének könyvét érdeklődéssel vegyük kézbe. Csakhogy a legnagyobbak mellett az ott élők, a legkisebbekkel együtt építették-szépítették évszázadokon át a települést. A helybeliek teremítő munkáját tárja fel ez a könyv a kezdetektől jelenünkig. Ahogy kollektív munka volt az előbbi, úgy az lett a kötet anyagának összegyűjtése is. Csepregi Béla 32 éven át e falu lelkésze, valamint lánya (a mostani lelkész) irányításával, régi iratokból és a sajtóból választották ki a megfelelő írásokat, kiegészítve a munkatársak tartalmak közleményeivel. Ezeket a Függelék, régi iratokkal és fényképekkel egészíti ki. (Talán többet is lehetett volna közölni belőlük.)

A település a hajdan mocsaras Sárvíz patak mellékén épült, innen a neve. Már az Árpádok idején, 1334-ben plébániája volt. A törökök ezt az országrészt sem kímélték. A teljesen elpusztult település helyére Ludvig von Baden őrnagy a török elleni harcban kiszolgált katonáit telepítette 1698-ban. A rommá lett helyen nem maradtak azonban sokáig. 1718–19-ben újra próbálkozott egy csoport, de három év múltán ezek is továbbmentek. Végül egy királyi rendelet különös kedvezményeket ígért az elnéptelenedett falvak telepeseinek. 1722. júliusában nyolc család szerződést írt alá a szentlőrinci pusztára megtelepedésére. Ezek kitartottak, így hamarosan vonzóvá váltak Dunántúl távolabbi vidékén élő rajoknak is. Jöttek Győr, Sopron és Moson vármegyéből. Német és tót családok is érkeztek, elsősorban iparosok. Egy falu akkor válhatott igazán közösséggé, ha temploma is épült. A közeli Györkönyből átjött Bárány György evangélikus lelkész, aki sokat tett a településért.

Először egy kicsi sártemplomot építettek, ami fél századon át állott. Új templom építését a protestánsoknak törvény tiltotta. Sem a törökök, sem a Habsburgok uralma nem kedvezett nekik. Végül ajándékokkal megrakott küldöttség indult útnak. Előbb földesurukhoz mentek, azután Pozsonyba, az országgyűlés színhelyére, majd Bécsbe, ahol Mária Terézia hozzájárulását adta a templom építéséhez. Rögtön hozzákezdtek a gyűjtéshez. Az új templomra még a legszegényebbek is adakoztak, mint „kis Jankó tsimmazia inas 50 krajcárral”. A kétkezi munkában is részt vett mindenki. 1775. augusztus 15-ére így épült fel a mostani templom. Emlékeztetőül: II. József „türelmi rendelete” 1781-ben jelent meg!

A falu ezután is sokat köszönhetett kiváló papjainak: Nagy Istvánt érdemei miatt dunántúli püspöknek

választották, szemben a tudós Ráthi Mátyással, 1786-ban. Mivel ezért azt kívánták, hogy költözzön el a faluból, inkább visszautasította a tisztséget. Igen ám, de 1796-ban, 68 éves korában újra püspökké választották. Elvállalta, de csak úgy, hogy 16 évi tisztsége idején Sárszentlőrincen maradhatott. Így lett a kis faluból püspöki székhely! Az ő tekintélye tette a községet az alakuló egyházmegyei gimnázium székhelyévé, amely 64 éven át (1806-tól 1870-ig) hírneves iskolája volt az országnak. Az oktatásban is újat adott: a közismereti tárgyak mellett magyar nyelv- és irodalmat, latint és klasszikus költészetet, irodalmi németet tanítottak. Amellett, hogy előkészítették a diákokat a felsőbb iskolákra, tanítói oklevelet is kaptak. A magyar, német, szlovák diákok száma eleinte 30–40 volt, később már 140-re is felemelkedett. Számos kiváló embert adott az országnak.

Nem véletlen tehát, hogy az iskolákban nagyon válogató, akkor még igen jómódú, Petrovics István ide küldte 9 éves Sándor fiát, akit anyja lovaskocsin hozott Szabadszállásról 1831. szeptember 28-án Sárszentlőrincre. A falu jegyzőjének házában, a Hittigházban lakott. Ez ma Petőfi Emlékház.

Barátja a közeli, Sárszentlőrincbe tartozó Borjád földesurának fia, Sass István volt. Petőfi többször is visszatért hozzá látogatóba. Több verse született Borjádon. Egy 1845-ös látogatásának emlékét őrzi „A négyökrös szekér” című verse. Meglátogatta a kor egyik kiváló pedagógusát, kedves tanárát, Lelér Andrást is. A faluban tartották az ország első Petőfi ünnepélyét 1884-ben. A régi barát, Sass István szervezte. Ekkor helyezték el az emléktáblát is. Itt tartották először születésének centenáriumát is, rendhagyó módon, szeptember 24-én, amikor bevezették nevét az iskola könyvébe.

A nagybirtokok szorításában a falu határa nem terjeszkedhetett, de jó minőségű termőföldje, szőlőhegye mégis magas jövedelmet adott a szorgos munkáért. Szép falu épült a hajdani pusztaság helyén.

Jó kapcsolatuk alakult ki a környékbeli sváb településekkel is. „Cseregyerekeket” küldtek egymáshoz, akik nemcsak nyelvtudással, hanem hasznos tapasztalatokkal térhettek haza. Jelenleg távolabbi kapcsolatokat is ápolnak, finn testvérvárosukkal kölcsönösen látogatják egymást.

A mocsaras területen, majd a pusztává lett hajdani település helyén kemény munkával felépített, és máig szépített falu történetét összegyűjteni, sárgult papírokat és valaha élt tevékeny elődöket megszólaltatni, a múltat a jelennek felmutatni olyan igyekezet, amely csak elismerést érdemel. Jó törekvés, hogy egyre több kis település fordul múltja, hagyományai felé. A történelem valódi alapja a mindenkor munkálkodók helyzetállása.

A méltó utódok dicsérete a könyv.

S. E.